

Posudek oponenta práce

ŠEVČÍKOVÁ, Petra. *Aktivizace seniorů v prostředí sociálních služeb*. Praha, 2017. 81 s., 0 příloh. Diplomová práce (Mgr.). Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, Katedra andragogiky a personálního řízení. Vedoucí práce: Mgr. Elena Jaroševská, CSc.

1. Obsah a struktura práce

Dostává se mi k posouzení text, diplomové práce, který se tematicky zaobírá aktivizací dementních seniorů v prostředí sociálních služeb. Jsem toho názoru, že dané téma je aktuální, má potenciál užitečně zpracovaného tématu, a to jak pro teorii, tak i pro praxi. Zvláště pak s důrazem na život seniora s demencí v rodinném nebo ústavním prostředí jako jedné z aktuálních otázek současnosti. Zvláště pak musím ocenit tuto volbu proto, že pojednává o minoritní skupině, jejíž potřeby a specifika bývají opomíjena. Na stranu druhou se jedná o osoby, jejichž rodinné zázemí bývá průběhem vlastního postižení decimováno, ústavní zařízení pak bývá jedinou záchrannou volbou pro všechny. Volbu tématu vítám a chválím.

2. Odborná úroveň

Předložená diplomová práce je rozdělena na část teoretického zázemí a část praktickou, která naplňuje výzkumný záměr. Nahlédnu-li do teorie, pak musím sdělit následující: autorka předkládá text, ve kterém bez vlastní invence a osobního vkladu až příliš využívá přímých a nepřímých citací. Jsem toho názoru, že přímá citace by se měla objevovat v situaci, při které by parafrázování původního autora mohlo dojít k nepřesnosti. Podobně lze kriticky nahlížet i na nepřímé citace, u kterých autorka uvádí pouze rok vydání publikace. Zdálo by se, že otázka úplnosti citací a citační etiky mohla být zmíněna jinde, než v samotném počátku posouzení. Tyto nedostatky poukazují na jistou povrchnost, se kterou autorka DIPLOMOVÉ práce k teorii přistoupila. Hovořím-li o povrchnosti, pak jejím dokladem jsou následující výtky:

a) Autorka vůbec nehovoří o člověku ve věku senia s demencí, který by měl své specifické lidské potřeby, zvláštním způsobem (dementním) prožívané a uskutečňované. Vždyť poznání lidských potřeb je skutečným východiskem pro jakoukoliv intervenci, zvláště pak aktivizační. Autorka podstatě zadaného tématu neporozuměla.

b) Zcela neodůvodnitelný a mylný je autorčin pohled na involuční změny ve stáří. V rámci aktivizace dementního seniora je klíčová otázka poznávacích dispozic, včetně smyslového vnímání, pohybových schopností a v neposlední řadě sociálně komunikačních dovedností. Zatímco absentuje otázka polymorbidity či specifického chápání zdraví v seniorském věku, autorka se zaobírá (a měla by odpovědět Proč?) změnami „kožního systému“ (s. 13), změnami „respiračního systému“ (s. 14) a dalšími podobnými tématy. Prosím o objasnění.

Pokud by autorka využila vývojovou psychologii Vágnerové a dalších renomovaných autorů, podobným povrchnostem by se vyhnula. Výběr literárních zdrojů a zpracování těch využitých, neodpovídá úrovni diplomové práce.

Z výše uvedeného vyplývá, že oddíl 1 Stárnutí a stáří je zpracován naprosto nedostatečně.

c) Povrchnost zpracování však pokračuje i v dalším oddílu (2 Demence, s. 17). Postupná absence jakýchkoliv citací je nepřijatelná, vycházení z online dokumentů je v tématu demence zcela zbytečné. Autorka by měla svou práci zakládat na respektovaných publikacích, kterých je v domácí knižnici dostatečné množství. Pokud by měla autorka v této části „tah na branku“, zmiňovala by cíleně ty zvláštnosti, které jsou pro téma aktivizace seniorů s demencí podstatné.

d) Jako historik speciální edukace a speciálního školství nemohu souhlasit se schématem „všeho špatného před rokem 1989“, které autorka zcela nekriticky přejímá (s. 27). Pokud by byla věci elementárně znalá, tento náhled by musela alespoň částečně neutralizovat, resp. objektivizovat.

Jsem toho názoru, že následující část věnovaná legislativě a systému sociálních služeb, je na úrovni magisterské nadbytečná.

e) Vágnost a (dle mého soudu) povrchní pochopení zpracovávaného tématu dokládá i způsob definičního vymezení samotné aktivizace. Jen těžko se můžeme spokojit s vyjádřením „...lze chápat...“ (37) Definice aktivizace by měla obsahovat, co jí je míněno, jakými metodami je uskutečňována a jaký má smysl, význam, resp. účel. Toto se v práci neobjevuje. Obstojné, tj. přijatelné definování klíčového pojmu zadaného tématu je nezbytným předpokladem pro jeho využití v části praktické. Pokud by studentka vycházela z více zdrojů, včetně vlastní invence, dospěla by k mnohem jasnějšímu a praktičtějšímu pojetí aktivizace nežli k té, kterou cituje (Zgola, 2003) na s. 37–38. Z vývojové psychologie víme, že některé involuční změny lze cílenou aktivizací zpomalit, zmírnit jejich dopad, oddálit nebo i zastavit, byť jen na určitý čas (viz publikace Vágnerové a dalších).

I přesto, že autorka kompiluje řadu autorů, účel aktivizace se mi jeví velmi zastřený. Nejde totiž o pouhý popis jak a za jakých podmínek aktivizovat, nýbrž i proč a s jakým cílem. Vzhledem k tomu, že je aktivizace v drtivé většině (kromě terapeuticko-formativních prostředků) spojena otázkou nabývání, upevňování a užívání dovedností, návyků, znalostí, kompetencí a stimulací dispozic, měla by se autorka zaobírat především pedagogickou terminologií. Toto v textu nenalezneme. Oddíl 4.4 je nadbytečný (s. 45). Klíčová část „aktivizace“ je zpracována nedostatečně, v zásadě vůbec.

V části výzkumné si Petra Ševčíková vytýká popis průběhu aktivizace seniorů s demencí v konkrétních zařízeních. Ta popsala obstojně se znalostí věci. Z metodologického hlediska chybí objasnění výběru zařízení. Prosím o doplnění.

Výzkumné otázky jsou pak na s. 54. V samotném úvodu výzkumného šetření zcela postrádám objasnění smysluplnosti: Proč to či ono zkoumat? Prosím o doplnění opodstatněnosti hlavní i vedlejších výzkumných otázek.

Pochybnosti se také vznášejí nad počtem respondentů – počet čtyři považují za zcela nedostatečný.

Proč byla zvolena metoda rozhovoru a nikoliv např. analýza dokumentů?

Na výše uvedené otázky jsem v předložené diplomové práci odpovědi nenašel, považuji je však za nepostradatelné.

Na dalších několika stranách textu autorka přepisuje části rozhovorů. Z toho sice lze do značné míry usoudit na průběh a okolnosti aktivizace, autorka však vychází ze zcela subjektivních náhledů respondentek, které sama, jako autorka práce, ve snaze o objektivizaci nikterak nekoriguje, nekategorizuje.

Dovolím si tedy konstatovat, že předložená práce vykazuje jak ve své teoretické, tak i praktické části takové nedostatky, které ji z úrovně diplomové práce diskvalifikují. Vágní a subjektivní Diskuse a Závěr to jen dokazují. To, že otázka aktivizace je nejednoznačná, ještě neposkytuje studentce omluvu pro povrchnost zpracování. Od diplomové práce je zapotřebí očekávat autorské pojetí zkoumané problematiky, které je následně podrobeno obhajobě.

3. Práce s literaturou

Jsem toho názoru, že autorka neprokázala svoji schopnost orientovat se v odborné literatuře, a to včetně odpovídajícího užití citační etiky.

4. Grafické zpracování

Práce vykazuje řadu těžko přehlédnutelných chyb a typografických nedostatků v úpravě předloženého textu (číslování oddílů, stránkování, grafická úprava tabulky, „tvar“ odstavců).

5. Jazyková úroveň

Jazyková úroveň se mi jeví jako nedostatečná. Autorka se vyjadřuje neobratně, zvláště v závěrečné diskusi je její vyjadřování velmi subjektivní. To je jistě dáno způsobem, se kterým k zadanému tématu přistoupila. Celkově postrádám odborné vyjadřování s využitím odborné terminologie.

6. Podněty k rozpravě

Podněty k rozpravě byly zvýrazněny v samotném textu posouzení. Zvláštní důraz kladu na nedostatky v teoretické části textu, opomíjení smysluplnosti a účelnosti výzkumného zadání a pochybnosti v průběhu samotného výzkumu. O subjektivitě bylo pojednáno výše.

7. Závěrečné hodnocení práce

Závěrem: otázka aktivizace seniorů s demencí patří mezi zásadní témata péče o takové lidi. Je zbytečné z této činnosti dělat vědu větší, než si zaslouží. Toto téma je totiž na straně jedné otázkou lidských potřeb a na straně druhé otázkou smysluplné edukační, příp. terapeutické činnosti. Jsem toho názoru, že kol. Bc. Petra Ševčíková dané téma na úrovni magisterské nezpracovala.

Diplomová práce Bc. Petry Ševčíkové nesplňuje požadavky kladené na tento typ kvalifikační práce. Proto ji k obhajobě nedoporučuji. Hodnotím ji jako nevyhovující.

V Praze 12. 6. 2017

doc. PhDr. Tibor Vojtko, Ph.D.